

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-77>

УДК 330.1:338.2

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

THEORETICAL ASPECTS OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF CONSTRUCTION ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF INCREASE OF THEIR COMPETITIVENESS

Попело Ольга Володимирівна

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4581-5129>

Дубина Максим Вікторович

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5305-7815>

Popelo Olha, Dubyna Maksym
Chernihiv Polytechnic National University

У статті проаналізовано стан будівельних підприємств за 2016–2022 рр., визначено динаміку базових економічних показників, які характеризують діяльність підприємств будівельної галузі стосовно будівництва як інженерних споруд, так і будівель. Специфічними проблемами визначено невідповідність якості та погіршення логістики постачання будівельних матеріалів, кризовий стан вітчизняного виробництва будівельної сировини, руйнування виробничих потужностей, нерівномірність завантаження наявних виробничих потужностей, збільшення логістичних витрат. Охарактеризовано особливості базових складників економічної безпеки будівельних підприємств, які мають найбільший вплив на конкурентоспроможність. Запропоновано авторський підхід до визначення конфігурації триєдиної складової економічної безпеки підприємства, яка нерозривно поєднує її технологічну, адаптаційну та інформаційну компоненти.

Ключові слова: економічна безпека, економічна безпека підприємства, будівельні підприємства, інформаційність, конкурентоспроможність, технологічність, економічні ризики, будівельна галузь.

Within the article, the state of construction enterprise for 2016–2022 is analyzed, the dynamics of the basic economic indicators that characterize the activity of enterprises of the construction industry regarding the construction of both engineering structures and buildings are determined. A review of publications of an applied nature regarding the specifics of the activity of construction enterprises in today's conditions made it possible to reveal a significant list of reasons for the complication of their business conditions, decrease in productivity and competitiveness. Inconsistency in the quality and deterioration of the supply logistics of construction materials, the crisis state of the domestic production of construction materials, significant destruction of production capacities, uneven loading of existing production capacities, and a critical increase in logistics costs are identified as specific problems. Based on the analysis of scientific approaches to the characteristics of the structure of economic security of the enterprise, the components of this economic phenomenon are outlined and detailed. The specific features of the basic components of economic security of construction enterprises, which have the greatest impact on the competitiveness, are characterized. It is determined that the first priority for construction enterprises today is to make decisions regarding the strengthening of the technical component of their economic security, which mostly forms the costs characteristics of the economic potential of the enterprise and requires constant monitoring of technological efficiency and productivity. The author's approach to determining the configuration of the triune component of the enterprises's economic security, which inextricably combines its innovative, adaptive and informational components, is proposed. Scientific novelty of this study consists in identifying the basic components of the formation of economic security of a construction enterprise

(based on its specifics) and determining functional approaches to their activation and interaction to achieve the necessary level of the enterprise competitiveness. From a theoretical and practical point of view, the significance of the research results presented in this article can be seen in the improvement of the toolkit for the formation of economic security of the construction enterprise based on the use of those components that will mostly effectively affect the competitiveness.

Key words: economic security, economic security of the enterprise, construction enterprises, informativeness, competitiveness, manufacturability, economic risks, construction industry.

Постановка проблеми. У сучасних економіко-політичних умовах діяльність підприємств постійно перебуває під впливом передкризових, кризових та навіть форс-мажорних обставин. Найбільш складною, але життєво необхідною ланкою в життєдіяльності нашої країни за сьогоденних реалій постала діяльність будівельних підприємств. Особливості їхньої діяльності є нині доволі специфічними, пов'язаними як з ускладненням усіх їх господарських процесів, так і з критичними потребами в кардинальному збільшенні обсягів виконуваних такими підприємствами робіт. І такі обсяги повинні бути набагато більшими, ніж у звичайні періоди розвитку країни. Вони будуть значними і в майбутньому впродовж значної кількості років. Нині потреби відновлення країни вимагають того, що будівельні підприємства повинні здійснювати свою економічну діяльність невідкладно, незважаючи на максимальні ризики. З огляду на це дослідження формування економічної безпеки будівельних підприємств постає першочерговим завданням для підвищення їхньої конкурентоспроможності та життєздатності. Виконання цього завдання зумовлює необхідність пошуку найбільш ефективних складників економічної безпеки будівельних підприємств за умов, що склалися в економіці країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні велике значення для відновлення практично всіх процесів української спільноти є створення передумов для безпечного функціонування підприємств будівельної галузі.

Стосовно вирішення економічних проблем будівельних підприємств та будівельної галузі загалом можна відзначити доробки таких учених, як О. Романенко, Л. Алавердян, К. Мамонов, В. Троян, Ю. Воробйов, О. Воробьєва, О. Блажевич, Н. Пархоменко, В. Лойко, М. Руденко, С. Тульчинська та ін. Наприклад, у роботі [9] висвітлено результати економічного огляду будівельної галузі України в контексті характеристики її сучасного стану, визначення базових економічних характеристик та формулювання перспектив щодо використання її економічного потенціалу. У роботі [6]

акценти перенесено у сферу економічних процесів на рівні будівельних підприємств та наведено рекомендації стосовно їх стратегічного удосконалення. Важливими та актуальними є підходи щодо формування економічної безпеки будівельних підприємств, викладені науковцями у роботах [3; 5; 8]. Автори сходяться на думці, що нині дотримання економічної безпеки є одним із найважливіших економічних завдань для підприємств [2; 4; 10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте науковцями недостатньо уваги приділяється дослідженню складників економічної безпеки будівельних підприємств, використання яких сприятиме підвищенню їхньої конкурентоспроможності. І дослідження проблеми удосконалення формування економічної безпеки будівельних підприємств сьогодні є надзвичайно актуальним.

Постановка завдання. Вважаємо доцільним охарактеризувати базові складники економічної безпеки будівельного підприємства, які мають значний вплив на його конкурентоспроможність в умовах сьогодення. З цією метою необхідно вирішити такі завдання, як провести оглядовий аналіз стану будівельних підприємств на теперішній час; визначити ключові проблеми, ризики та небезпеки, які загрожують формуванню достатнього рівня економічної безпеки будівельних підприємств; окреслити підходи щодо трактування сутності економічної безпеки; виокремити у структурі економічної безпеки будівельного підприємства структурних компонент, які найбільш зорієнтовані на формування конкурентоспроможності підприємства; розробити пропозиції щодо удосконалення більш ефективного формування таких компонент.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будівельні підприємства через свою важливість, значну капіталомісткість та стаціонарність свого виробництва мають найбільші ризики, а отже, потребують найбільшої уваги в частині формування їх економічної безпеки.

Згідно з даними Державної служби статистики України показники обсягу виробленої будівельної продукції загалом по країні у 2016–2022 рр. наведені в табл. 1.

Таблиця 1

**Узагальнені дані про обсяги виробленої будівельної продукції України
за видами у 2016–2022 роках, млн грн**

Назва показника	Рік						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Будівництво, всього, у т.ч.:	73726,9	105682,8	141213,1	181697,9	202080,8	258073,6	114943,8
Будівлі	38106,4	52809,6	66791,6	83589,3	80625,6	102894,3	50172,5
Інженерні споруди	35620,5	52873,2	74421,5	98108,6	121455,2	155179,3	64771,3

Джерело: на основі [7]

Як видно з табл. 1, загальні обсяги виробленої будівельної продукції в нашій країні у 2022 р. різко знизився в порівнянні з 2021 р. Вони становили у 2022 р. 114 943,8 млн грн, що у 2,25 раза менше відповідного показника у 2021 р.

На рис. 1 наочно відображено, що у 2022 р. обсяги будівельної продукції знизились майже до показників 2017 року.

До того ж слід звернути увагу й на склад виробленої будівельної продукції України за видами в цьому періоді (рис. 2). Референтними позиціями у складі такої структури прийнято визначати:

- будівництво будівель;
- будівництво інженерних споруд.

Перелічені види продукції є найбільш узагальнюючими та мають широкую додаткову градацію за безліччю підвидів та елементів, класифікуються за різними ознаками та типами. Ми розглядатимемо склад виробле-

ної будівельної продукції України за видами в укрупненому вигляді.

Відображена структура свідчить, наприклад, про те, що у 2021 р. у складі виробленої будівельної продукції в нашій країні значно переважали обсяги будівництва інженерних споруд, що свідчило про зростання капітальних інвестицій у різні сектори економіки. У 2022 році співвідношення обсягів будівництва інженерних споруд до обсягів будівництва будівель, на жаль, мало від'ємну динаміку (рис. 3).

Це співвідношення становило у 2021 р. рекордне значення – 1,508%, а у кризовому 2022 р. впало до 1,291%. Причин такої ситуації можна окреслити значну кількість.

Аналіз значної кількості публікацій прикладного характеру, у яких спеціалісти будівельних підприємств наводили специфіку їхньої діяльності в умовах сьогодення, дозволив виявити значний перелік причин

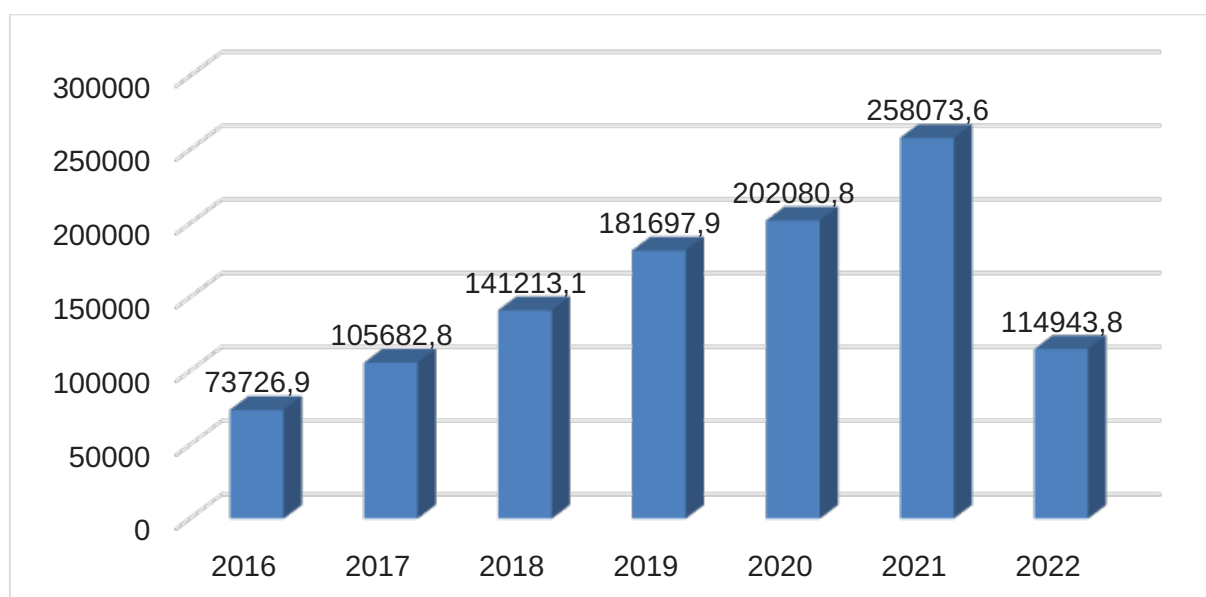

Рис. 1. Обсяги виробленої будівельної продукції України у 2016–2022 роках, млн грн

Джерело: на основі [7]

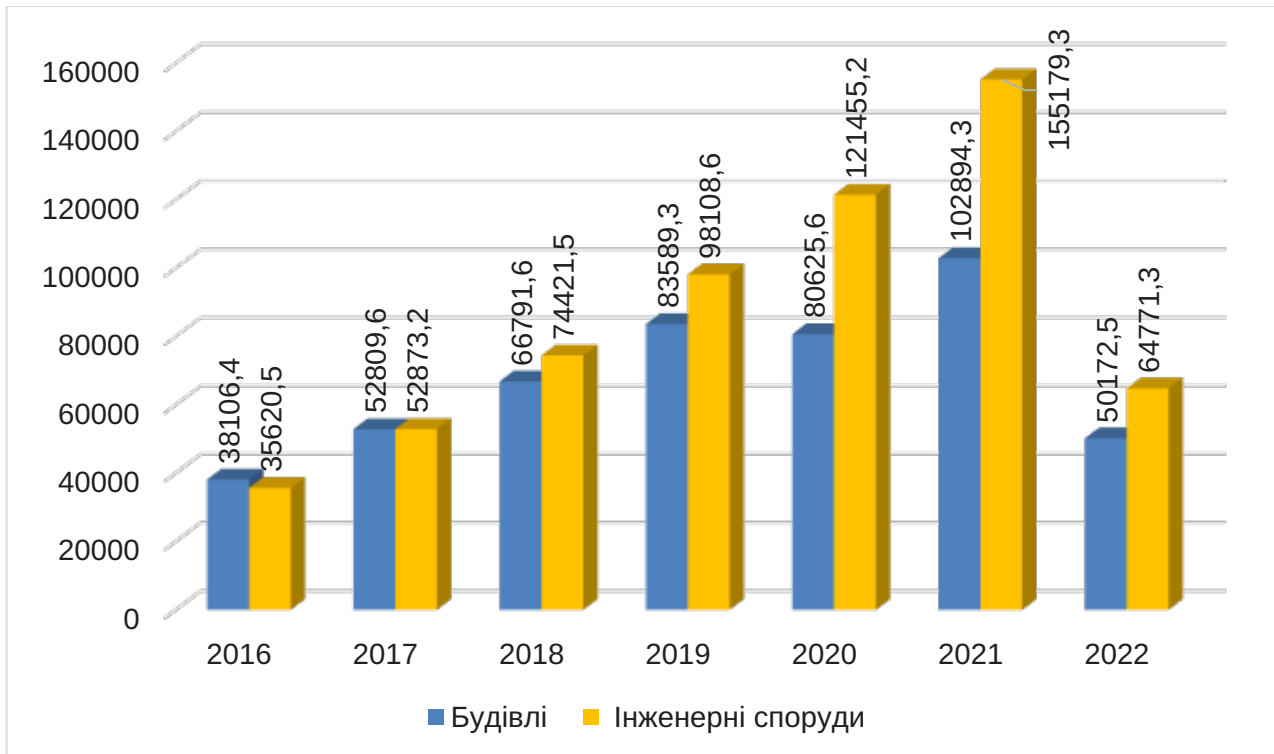

Рис. 2. Склад виробленої будівельної продукції України (за видами) у 2016–2022 роках, млн грн

Джерело: на основі [7]

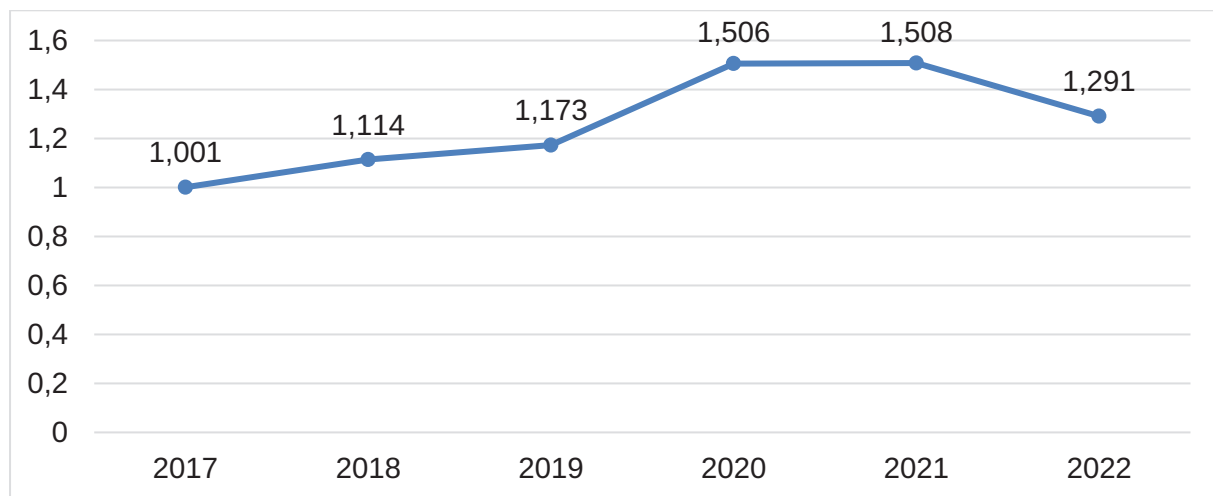

Рис. 3. Співвідношення обсягів будівництва інженерних споруд до обсягів будівництва будівель у 2017–2022 рр., %

Джерело: розраховано авторами на основі [7]

погіршення показників їх результативності та конкурентоспроможності. Для об'єктивного вивчення складників формування економічної безпеки будівельних підприємств слід окреслити специфічний перелік ризиків, проблем та перешкод для здійснення їхньої діяльності за умов, що наразі склались [10; 11; 16]. Не акцентуючи уваги на голо-

вних загальновідомих (та притаманним усім галузям) проблемах щоденної значної ймовірності повної втрати життєздатності підприємства унаслідок повного або часткового знищення його активів, персоналу, логістичних шляхів та постачальницько-збутових ланцюгів, визначимо небезпеки, специфічні саме для будівництва.

Значними проблемами будівельних підприємств спеціалісти називають деформовану логістику та низьку якість будівельних матеріалів, оскільки їх вітчизняне виробництво знаходиться у кризовому стані [2; 12]. Порушена логістика їх постачання, безконтрольно імпортується будівельні матеріали сумнівної якості. Аналітика джерела [1] свідчить, що майже третина потужностей з виробництва будівельних матеріалів, які функціонували на початок 2022 р. зруйновані або недоступні для використання, при цьому наявні виробничі потужності завантажені лише на 30–60%. Витратна складова також є значною проблемою: у джерелі [1] наводяться дані про збільшення логістичних витрат у 4–6 разів, витрат на електричну енергію – у 2 та більше разів. Однією з причин застосування будівельних матеріалів та виробів низької якості відзначається відсутність незалежної національної лабораторії (акредитованої у ЄС) для контролю їхньої якості. Такий контроль повинен бути оперативним, неупередженим та відповідати всім європейським нормативним документам.

Великою проблемою для підприємств будівельної сфери є відсутність (або критична обмеженість) вітчизняного виробництва значної кількості найнеобхідніших сировинних груп: віконного скла, соди, пластифікаторів, пігментів та подібного. Відсутність у країні найнеобхідніших сировинно-матеріальних ресурсів може зумовлювати такі економічні ризики, як стрімке збільшення собівартості, критичне зростання вартості будівельних робіт до неконкурентоспроможних показників, порушення технологічних засад будівництва та термінів виконання робіт.

Для прийняття господарських рішень необхідно виокремити складники, чинники та фактори, які є важливими для формування високого рівня економічної безпеки підприємства [11; 14]. На нашу думку, є доцільним більш детально розглянути такі складники з огляду на можливість досягнення на цій основі перспективної конкурентоспроможності підприємства.

Першочерговим для будівельних підприємств наразі є прийняття рішень стосовно посилення технологічного складника їх економічної безпеки, який, безсумнівно, є вагомим, достатньо капіталомістким та фондомістким, а тому найбільш інерційним та недостатньо оперативним керуванням. Такий складник, зазвичай, формує вартісні характеристики економічного потенціалу підприємства.

Він потребує постійного моніторингу на предмет інноваційності, ефективності, продуктивності. Оскільки від його ефективного та якісного використання залежатиме ефективність економічної діяльності підприємства загалом, що зумовлюватиме досягнення високих показників конкурентоспроможності. Більшість економістів поєднує в цьому елементі, крім суто технічних, також і технологічні, і організаційно-технічні елементи. Загально прийнято відносити до нього також досягнення високих технічних рівнів виробництва, у тому числі своєчасність нівелювання загроз (наприклад, у вигляді стихійних лих, пожеж, несанкціонованих проникнень на територію підприємств) та подібне.

Технологічні елементи економічної безпеки є також важливими для її формування та відображають здебільшого процесні аспекти такого формування. Тому є достатньо адаптивними, керованими та підлягають коригуючим впливам економічних служб для формування позитивних векторів змін у їх провадженні. Вони є тісно пов'язаними з інноваційними процесами, оскільки технології щоденно змінюються. Керівництво будівельних підприємств, базуючись на великих масивах актуальної інформації, постійно приймає рішення, від яких залежатиме технологічний процес будівництва. У кожному випадку ці рішення орієнтуються на отримання максимальної прибутковості виробництва. При цьому обов'язково враховується, що для досягнення довготривалої конкурентоспроможності будівельних підприємств необхідним є впровадження інновацій не лише в технічній та технологічній сферах [4; 13; 15].

На нашу думку, є важливим сформувати в організаційному та економічному середовищі підприємства дієвий механізм адаптування до будь-яких змін. Ми дотримуємось думки, що адаптивне управління є одним із ключових аспектів кожного підприємства незалежно від його розмірів та виду діяльності. Саме завдяки адаптуванню підприємство матиме можливість змінювати свої стратегічні, поточні та оперативні економічні орієнтири, виходячи зі змін відповідних показників, що пов'язані з формуванням його конкурентоспроможності. Адаптаційні властивості слугуватимуть запорукою конкурентоспроможного розвитку підприємства за умови будь-яких змін (як екзогенного, так і ендогенного характеру).

Зазначені орієнтири сьогодні змінюються під впливом гігантських потоків інформації. Інформацію підприємство отримує із великої

кількості джерел, вона може мати необмежену кількість форм, модифікацій та спрямувань. Щоб приймати ефективні та раціональні економічні рішення, підприємство зобов'язане використовувати необхідну для цього інформацію. Для її отримання, сепарації, використання воно нестиме певні витрати, однак, за умови використання вірної та своєчасної інформації у процесі свого господарювання, отримуватиме конкурентні переваги, формуючи також фундамент для свого подальшого економічного розвитку. І саме від того, чи є якісними отримувані сьогодні підприємством інформаційні масиви, залежатиме прибутковість їх використання та, як наслідок, конкурентоспроможність підприємства.

Висновки. З огляду на вищевикладені трактування можна сформулювати авторське бачення ключових складників економічної безпеки будівельного підприємства наступним чином.

Першим за впливом її складником для будівництва є сучасно орієнтовані технічні та технологічні процеси. Другим – адаптивно-інформаційний складник, оскільки для досягнення стійкої та довготермінової конкурентоспроможності будівельного підприємства необхідним є домінування в структурі процедур формування економічної безпеки підприємства триєдиного складника, який базується на симбіозі трьох факторів «технологічність – адаптивність – інформаційність». Ми акцентуємо свою увагу саме на такому потрібному визначенні цього складника, а не на окремо

технологічному, адаптаційному та інформаційному складниках економічної безпеки підприємства, оскільки лише в такому поєднанні всі характеристики, процеси та явища й підприємстві матимуть відповідний вектор та оперативність здійснення. Адже ці фактори та процеси при окремому використанні не можуть слугувати запорукою підвищення довготривалої стабільної конкурентоспроможності підприємства на засадах зростання його економічної безпеки.

Наукова новизна цього дослідження полягає у виокремленні базових складників формування економічної безпеки будівельного підприємства (на основі його специфіки) і визначенні функціональних підходів щодо їх активізації та взаємодії з метою досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності підприємства.

З теоретичного та практичного погляду значення результатів дослідження, викладених у цій статті, можна вбачати в удосконаленні інструментарію формування економічної безпеки будівельного підприємства на основі використання тих її складників, які найефективніше впливатимуть на конкурентоспроможність.

Як перспективи та ідеї подальших досліджень і розробок доцільно визначити можливості більш ретельної деталізації як технічного складника економічної безпеки будівельного підприємства, так і запропонованого нами технологічно-адаптаційно-інформаційного складника з метою розробки інструментарію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Будівельна промисловість критично потрібна для відновлення країни від наслідків війни. *Український союз промисловців і підприємців*. URL: <https://uspp.ua/news/ostanni-novyny/2019/budivelna-promyslovisht-krytychno-potribna-dlia-vidnovlennia-krainy-vid-naslidkiv-viiny> (дата звернення: 01.09.2023).
2. Ваганова Л. В. Створення механізму інноваційної безпеки підприємства на основі маркетингової складової. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 4, Т. I. С. 202206. URL: https://mmi.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/mmi/volume-2-issue-4-part-1/mmi2011_4_1_202_206.pdf (дата звернення: 01.09.2023).
3. Воробйов Ю. М., Воробьєва О. І., Блажевич О. Г. Фінансова безпека будівельних підприємств : монографія. Сімферополь : ВД «АРАЛ», 2013. 180 с.
4. Ковальчук А. М. Чинники стратегічного управління економічною безпекою підприємства в умовах змін. *Економічний вісник НТУУ "Київський політехнічний інститут"*. 2021. Вип. 18. С. 8893.
5. Лойко В. В., Руденко М. В., Руденко В. С. Динаміка розвитку будівельних підприємств України та міста Києва в контексті забезпечення економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/328802586.pdf> (дата звернення: 01.07.2023).
6. Мамонов К. А., Троян В. І. Формування і реалізація стратегії управління брендом будівельних підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7246> (дата звернення: 16.08.2023).
7. Обсяг виробленої будівельної продукції за видами у 2014-2022 роках. *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 01.08.2023).

8. Пархоменко Н. О. Особливості управління економічною безпекою будівельного підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7877> (дата звернення: 27.08.2023).
9. Романенко О. В., Алавердян Л. М. Огляд стану та оцінка потенціалу будівельної галузі України. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7770> (дата звернення: 15.07.2023).
10. Тульчинська С. О., Солосіч О. С. Актуальні проблеми підвищення прибутковості комунальних підприємств як фактору економічної безпеки. *Агросвіт*. 2019. № 22. С. 54–59.
11. Тульчинська С., Солосіч О., Чорній В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. Вип. 9. С. 5458.
12. Фісуненко П. А. Забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність, принципи, функції, методи, засоби. *Економічний простір*. 2019. № 152. С. 176203.
13. Lavrentieva L., Anisimova O. Strategic Approaches to the Risk Management and their Influence on Economic Security of the Enterprise. *Journal of Modern Science*. 2018. Vol. 37(2). P. 127144. DOI: <https://doi.org/10.13166/jms/92515>.
14. Mishchuk Ie., Dergaliuk B., Ilchenko V., Polishchuk I., Rtyshchev S. The mechanism of ensuring economic security of strategic interests of machine-building enterprises of Ukraine. *WSEAS. Transactions on Environment and Development*. 2021. Vol. 17. P. 145–154.
15. Pohrebniak A., Tkachenko T., Arefieva O., Karpenko O., Chub A. Formation of a Competitive Paradigm of Ensuring Economic Security of Industrial Enterprises in the Conditions of Formation of Circular Economy. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. Vol. 21(9). P. 118124.
16. Popelo O., Shaposhnykov K., Popelo O., Hrubliak O., Malyshev V., Lysenko Z. The influence of digitalization on the innovative strategy of the industrial enterprises development in the context of ensuring economic security. *International Journal of Safety and Security Engineering*. 2023. Vol. 13, No. 1. P. 3949.

REFERENCES:

1. Budivselna promyslovist krytychno potribna dlia vidnovlennia krainy vid naslidkiv viiny. Ukrainyskyi soiuz promyslovtsiv i pidpriemtsiv [The construction industry is critically needed for the recovery of the country from the consequences of the war. Ukrainian Union of Industrialists and Entrepreneurs]. Available at: <https://uspp.ua/news/ostanni-novyny/2019/budivselna-promyslovist-krytychno-potribna-dlia-vidnovlennia-krainy-vid-naslidkiv-viiny> (accessed September 1, 2023).
2. Vahanova L. V. (2011) Stvorennia mekhanizmu innovatsiinoi bezpeky pidpriemstva na osnovi marketynhovoї skladovoї [Creation of a mechanism of innovative security of the enterprise based on the marketing component]. *Marketynh i menedzhment innovatsii – Marketing and innovation management*, no. 4, vol. I, pp. 202-206. Available at: https://mmi.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/mmi/volume-2-issue-4-part-1/mmi2011_4_1_202_206.pdf (accessed September 1, 2023).
3. Vorobiov Yu. M., Vorobieva O. I., Blazhevych O. H. (2013) *Finansova bezpeka budivselnykh pidpriemstv: monohrafiia* [Financial security of construction enterprises: a monograph]. Simferopol: VD «ARIAL», 180 p.
4. Kovalchuk A. M. (2021) Chynnyky stratehichnoho upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva v umovakh zmin [Factors of strategic management of the economic security of the enterprise in conditions of change]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU "Kyivskyi politekhnichnyi instytut" – Economic bulletin of NTUU "Kyiv Polytechnic Institute"*, vol. 18, pp. 8893.
5. Loiko V. V., Rudenko M. V., Rudenko V. S. (2020) Dynamika rozvytku budivselnykh pidpriemstv Ukrainy ta mista Kyieva v konteksti zabezpechennia ekonomichnoї bezpeky [Dynamics of development of construction enterprises of Ukraine and the city of Kyiv in the context of ensuring economic security]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, no. 7. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/328802586.pdf> (accessed 01 July, 2023).
6. Mamonov K. A., Troian V. I. (2019) Formuvannia i realizatsiia stratehii upravlinnia brendom budivselnykh pidpriemstv [Formation and implementation of the brand management strategy of construction enterprises]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, no. 9. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7246> (accessed August 16, 2023).
7. Obsiah vyroblenoi budivselnoi produktsii za vydamy u 2014–2022 rokakh. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Volume of manufactured construction products by types in 2014-2022. Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua> (data zvernennia August 1, 2023).

8. Parkhomenko N. O. (2020) Osoblyvosti upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu budivelnoho pidpriemstva [Peculiarities of managing the economic security of a construction enterprise]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, no. 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7877> (accessed August 27, 2023).
9. Romanenko O. V., Alaverdian L. M. (2020) Ohliad stanu ta otsinka potentsialu budivelnoi haluzi Ukrainy [Alaverdyan. Overview of the state and assessment of the potential of the construction industry of Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, no. 4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7770> (accessed July 15, 2023).
10. Tulchynska S. O., Solosich O. S. (2019) Aktualni problemy pidvyschennia prybutkovosti komunalnykh pidpriemstv yak faktor ekonomichnoi bezpeky [Actual problems of increasing the profitability of communal enterprises as a factor of economic security]. *Ahrosvit – Agroworld*, no. 22, pp. 54–59.
11. Tulchynska S., Solosich O., Chornii V. (2021) Vplyv didzhytalizatsii upravlinskykh protsesiv na systemu zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [The impact of digitalization of management processes on the system of ensuring economic security of the enterprise]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, vol. 9, pp. 5458.
12. Fisunen P. A. (2019) Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: sutnist, pryntsy, funktsii, metody, zasoby [Ensuring economic security of the enterprise: essence, principles, functions, methods, means]. *Ekonomichniy prostir – Economic space*, no. 152, pp. 176203.
13. Lavrentieva L., Anisimova O. (2018) Strategic Approaches to the Risk Management and their Influence on Economic Security of the Enterprise. *Journal of Modern Science*, vol. 37(2), pp. 127144. DOI: <https://doi.org/10.13166/jms/92515>.
14. Mishchuk Ie., Dergaliuk B., Ilchenko V., Polishchuk I., Rtyshchev S. (2021) The mechanism of ensuring economic security of strategic interests of machine-building enterprises of Ukraine. *WSEAS. Transactions on Environment and Development*, vol. 17, pp. 145154.
15. Pohrebniak A., Tkachenko T., Arefieva O., Karpenko O., Chub A. (2021) Formation of a Competitive Paradigm of Ensuring Economic Security of Industrial Enterprises in the Conditions of Formation of Circular Economy. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, vol. 21(9), pp. 118–124.
16. Popelo O., Shaposhnykov K., Popelo O., Hrubliak O., Malyshev V., Lysenko Z. (2023) The influence of digitalization on the innovative strategy of the industrial enterprises development in the context of ensuring economic security. *International Journal of Safety and Security Engineering*, vol. 13, no. 1, pp. 3949.